

سوال

مردی با همسرش بحثش می‌شود و به او می‌گوید: تو را طلاق دادم. زن به او ناسزا می‌گوید و مرد هم به شکم او ضربه زده و هُلش می‌دهد، زن از پله می‌افتد و جنین پنج ماه‌اش سقط می‌شود. سپس مرد از کارش پشیمان شد و به خانه پدر او می‌رود و از او می‌خواهد به خانه برگردد. پدر این خانم با من مشورت کرد که چه کار کنند و به ایشان گفتم که بگذارید از یکی از علما سوال کنم، شاید عده این خانم با سقط جنین به پایان رسیده باشد. اکنون حکم شرعی چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

علما بر این اجماع دارند که عده زن بارداری که طلاق گرفته وضع حمل است، به دلیل سخن الله تعالی که می‌فرماید:

وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ

[طلاق: ۴]

(و زنان باردار مدتشان این است که وضع حمل کنند).

و همینطور بر این اجماع کرده‌اند که اگر آنچه زن وضع حمل کرده [یا از وی سقط شده] شکل انسانی داشته باشد عده‌اش با همان به پایان می‌رسد (المعنی: ۱۱ / ۲۲۹) و شروع شکل‌گیری جنین پس از هشتاد روز آغاز می‌شود و غالباً پس از پایان نود روز شکل گرفته است.

بنابراین، زن اگر جنین خود را در ماه پنجم بیاندازد، عده‌اش نزد همه علما به پایان رسیده و شوهرش پس از پایان عده نمی‌تواند او را به خانه خودش برگرداند.

اما می‌تواند در صورت تمایل هر دو، با عقدی جدید به ازدواج هم در آیند که اینجا نیز رضایت زن و حضور ولی و دو شاهد و مهریه جدید لازم است.

اما از آنجایی که مرد سبب سقط این جنین شده دو کار بر عهده اوست:

اولاً: باید کفاره قتل خطا بدهد که آزاد کردن یک برده مومن است و اگر نیافت روزه گرفتن دو ماه پی در پی، به دلیل سخن الله تعالی که می‌فرماید:

وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا

(و هر کس مومنی را به اشتباه کشت باید برده مومنی را آزاد و به خانواده او خونبها پرداخت کند مگر اینکه آنان گذشت کنند)

تا آنجا که می‌فرماید:

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

[نساء: ۹۲]

(پس هر کس [برده‌ای] نیافت باید دو ماه پی‌پی به عنوان توبه‌ای از جانب الله روزه بدارد و الله همواره دانای حکیم است).

ثانیاً: وی باید دیه جنینی که موجب سقط آن شده را پرداخت کند (دیه جنین، یک دهم دیه مادر اوست. دیه زن مسلمان پنجاه نفر شتر است که هم‌اکنون - در هنگام پاسخ دادن به سوال - شصت هزار ریال عربستان سعودی یا معادل آن برآورد می‌شود) در نتیجه پدر باید شش هزار ریال عربستان یا قیمت آن به دیگر پول‌ها را به وارثان جنین بدهد، اما خود پدر بهره‌ای از این ارث ندارد، زیرا باعث مرگ جنین شده و قاتل از مقتول ارث نمی‌برد.

ابن قدامه می‌گوید: «اگر جانی که باعث سقط جنین شده پدرش یا یکی دیگر از وارثان باشد باید غره دهد [پنج شتر یا قیمت آن را به وارثان بدهد که چنانکه گفتیم در حال حاضر شش هزار ریال سعودی است] که خودش از آن چیزی نمی‌برد و باید یک برده نیز آزاد کند که این قول زهری و شافعی و دیگران است» (المغنی: ۸۱ / ۱۲).

والله اعلم وصلى الله وسلم على نبينا محمد